

بررسی و مقایسه رشد جنبه محتوایی تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله فارسی‌زبان

مریم ملکیان^۱، طاهره‌سیما شیرازی^۱، طلیعه ظریفیان^۱، پوریا رضاسلطان^۲

^۱ - گروه گفتاردرمانی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران

^۲ - گروه آمار، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران

چکیده

زمینه و هدف: تعریف واژه یکی از مهارت‌های پیچیده زبانی است که آگاهی فرازبانی و سواد، نقش مهمی در آن دارند. این پژوهش با هدف بررسی و مقایسه رشد جنبه محتوایی تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله انجام شد.

روش بررسی: این پژوهش از نوع مقطعی و توصیفی-تحلیلی بود. آزمودنی‌ها شامل ۱۰۷ دختر و پسر بودند که در رده‌های سنی اول (۶۵-۵۴ ماه)، دوم (۷۷-۶۶ ماه) و سوم (۹۰-۷۸ ماه) به شیوه نمونه‌گیری چند مرحله‌ای، از مهدکودک‌ها و مدارس مناطق ۱، ۷ و ۱۷ تهران انتخاب شدند. تکلیف تعریف واژه روی آن‌ها انجام شد. پایایی تکلیف تعریف واژه به روش همبستگی نمرات دو ارزشیاب مستقل و روایی آن به صورت محتوایی بررسی شده است. برای تحلیل از روش‌های آماری کروسکال والیس و من‌ویتنی‌یو استفاده شد.

یافته‌ها: با افزایش سن، میانگین نمره جنبه محتوایی تعریف واژه افزایش معنی‌داری پیدا کرد ($p=0/001$). البته افزایش میانگین نمره جنبه محتوایی در گروه سنی دوم و سوم، اختلاف معنی‌داری نداشت. بیشترین پاسخ مورد استفاده در همه سنین، پاسخ عملکردی بود. همچنین با افزایش سن، میزان استفاده از پاسخ خطا ($p=0/002$) و عینی ($p=0/003$) به طور معنی‌داری کاهش یافت و در مقابل، درصد استفاده از پاسخ ترکیبی نوع دوم افزایش معنی‌داری داشت ($p<0/001$).

نتیجه‌گیری: با افزایش سن، کیفیت تعریف‌ها از نظر محتوایی بهبود می‌یابد و تعریف‌ها از پاسخ‌های عینی و عملکردی به سمت تعریف‌های ترکیبی نوع دوم پیش می‌روند.

واژگان کلیدی: رشد، تعریف واژه، کودک، فارسی‌زبان

(دریافت مقاله: ۹۲/۸/۱۴، پذیرش: ۹۲/۱۰/۹)

مقدمه

است، طی روند رشد تغییر می‌کند. طبق نظر او، بعد از آنکه مصداق کلمه وضع پایداری پیدا می‌کند، معنای آن به رشد خود ادامه می‌دهد. برای مثال، از نظر کودکی خردسال، اگر سگی او را گاز گرفته باشد، سگ ممکن است حیوانی وحشتناک تلقی شود. در حالی که اگر در کنار این کودک همیشه سگی وجود داشته باشد و او به بازی کردن با آن خو گرفته باشد، سگ حیوانی کاملاً دوست داشتنی تلقی می‌شود. بنابراین در این مرحله مضمون عاطفی، معنای کلمه را تشکیل می‌دهد. در مرحله بعد، آگاهی خصلتی

دانش در مورد واژگان را که در خزانه واژگان ذهنی وجود دارد، می‌توان شامل دانش واجی یعنی دانش فرد از صداهای موجود در کلمه، دانش دستوری که فرد می‌داند چگونه از این کلمه در ترکیب با کلمات دیگر استفاده کند و دانش مفهومی که شامل اطلاعات اصلی در مورد واژگان و در واقع تعریف آن‌ها می‌شود، دانست (۱).

Vygotsky (۱۹۷۸) رشد نظام‌دار معنای کلمه را مطرح کرده است، به این معنا که دانش مفهومی که شامل معنای کلمات

کودکان با آسیب ویژه زبان در هر دو جنبه، نمره پایین‌تری از هم‌تایان هنجار خود گرفتند (۹).

در ایران پژوهش‌های جامعی در مورد روند رشد تعریف واژه در کودکان فارسی‌زبان طبیعی صورت نگرفته است و انجام پژوهشی در این حیطه ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش قصد بر آن است که رشد جنبه محتوایی تعریف واژه در کودکان چهار و نیم تا هفت و نیم ساله فارسی‌زبان بررسی و مقایسه شود و به این پرسش پاسخ داده شود که با افزایش سن، تعریف واژه کودک فارسی‌زبان چگونه تغییر می‌کند.

روش بررسی

این پژوهش از نوع مقطعی و توصیفی-تحلیلی است که طی آن ۱۰۷ کودک (۵۴ دختر و ۵۳ پسر) از سه گروه سنی انتخاب شده‌اند. در هر یک از گروه‌های سنی اول که شامل کودکان ۶۵-۵۴ ماهه و گروه سنی سوم که شامل کودکان ۹۰-۷۸ ماهه بود، ۱۸ دختر و ۱۸ پسر و در گروه سنی دوم ۱۸ دختر و ۱۷ پسر از کودکان ۷۷-۶۶ ماهه شرکت داشتند. برای انتخاب شرکت‌کنندگان، از شیوه نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده شد. به‌منظور نمونه‌گیری از جامعه آماری، از طرح تقسیم‌بندی مناطق تهران استفاده شد. براساس این مطالعه، مناطق ۲۲ گانه شهر تهران از نظر توسعه اجتماعی، اقتصادی به سه پهنه توسعه‌ای پایین، متوسط و بالا تقسیم شده‌اند (۱۰). ابتدا مناطقی که در هر پهنه قرار می‌گرفتند، تعیین شد. سپس از هر پهنه، یک منطقه به‌صورت تصادفی به‌عنوان نمونه انتخاب شد و در هر منطقه از بین فهرست مهدکودک‌ها و مدارس ابتدایی به‌صورت تصادفی ساده، ۲ مهدکودک و ۱ مدرسه دخترانه و ۱ مدرسه پسرانه انتخاب شد. پس از بررسی معیارهای ورود و خروج، از بین کودکانی که معیارها را داشتند، در هر منطقه و هر رده سنی ۶ دختر و ۶ پسر به‌صورت تصادفی ساده انتخاب شدند و مورد آزمون قرار گرفتند. معیارهای ورود و خروج آزمودنی‌ها و نحوه اعمال آن‌ها به این صورت بود که تمام آزمودنی‌ها باید فارسی‌زبان و تک‌زبان باشند. آزمودنی‌ها نباید هیچ‌گونه اختلال بارز بینایی، شنوایی، صدمات

عینی و کاربردی پیدا می‌کند و مثلاً کلمه سگ خاطرهای از تجربه‌ای مشخص را بر می‌انگیزد (سگی که غذا داده می‌شود و غیره). با افزایش سن، معنای کلمه وارد نظامی از تقابل‌های انتزاعی می‌شود، مثلاً سگ جانور است و گیاه نیست و غیره (۲). رشد در معنای کلمه و سایر جنبه‌های زبانی در طول سال‌های مدرسه هم ادامه می‌یابد (۳).

برای بررسی روند رشد در معنای کلمه و تغییری که به دنبال این رشد در دانش مفهومی رخ می‌دهد، می‌توان از تکلیف تعریف واژه استفاده کرد (۲). در این تکلیف فرد باید برای واژه‌ای که به او ارائه می‌شود، تعریفی بیان کند. این تکلیف، توانایی فرازبانی (metalinguistic) آزمودنی را نیز می‌سنجد (۴). منظور از توانایی فرازبانی در اینجا این است که فرد بداند چه مواردی یک تعریف خوب را می‌سازند و اینکه فرد بتواند واژه را تحلیل کرده و طبقه آن واژه و ویژگی‌هایش را انتزاع کند (۵).

مطالعات متعددی در زمینه تعریف واژه کودکان طبیعی در زبان‌های مختلف صورت گرفته و روند رشد تعریف واژه در آن زبان‌ها مشخص شده است (۷-۵). Kikas (۱۹۹۳) در مقاله‌ای مروری مطرح می‌کند که بین تعریف‌های ارائه شده در سنین مختلف، تفاوت‌های کیفی وجود دارد. کودکان کم سن‌تر از تعریف‌های توصیفی، عملکردی و تکرار و غیره استفاده می‌کنند، در حالی که کودکان ۹ سال و بالاتر، تعریف‌های انتزاعی‌تری ارائه می‌دهند که شامل نام طبقه واژه مورد سؤال می‌شود (۸). To و همکاران (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای تعریف واژه گویندگان چینی از سن ۴/۱۰ تا ۱۲/۰۱ ساله را بررسی کردند. نتایج نشان داد که با افزایش سن، استفاده از مشخصات اصلی از جمله نام طبقه که باعث ایجاد تعریف‌های رسمی می‌شوند، افزایش می‌یابد (۷). محمدی و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی تعریف واژه کودکان فارسی‌زبان مبتلا به اختلال ویژه زبانی (Specific language impairment: SLI) را در دو جنبه محتوایی و ساختاری با هم‌تایان سنی هنجار در مقطع اول تا سوم دبستان مقایسه کرد. یافته‌ها نشان داد که تفاوت معنی‌داری در میانگین نمره جنبه محتوایی و ساختاری تعریف واژه بین دو گروه وجود داشته است و

جمع‌آوری تعریف‌های ارائه شده از ۱۴ واژه موجود در تکلیف توسط ۳۰ کودک، مجموعاً ۴۲۰ پاسخ (۳۰×۱۴) وجود داشت که هر یک از دو ارزیاب به‌صورت جداگانه براساس مقیاس نمره‌دهی Johnson و Marinellie به این تعریف‌ها نمره دادند. همبستگی نمرات با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن به‌دست آمد. شاخص ضریب همبستگی اسپیرمن برای جنبه محتوایی ۰/۹۳ بود. بنابراین، این تکلیف برای گروه‌های سنی این مطالعه نیز پایا بوده و در این رده سنی هم از این تکلیف استفاده شد.

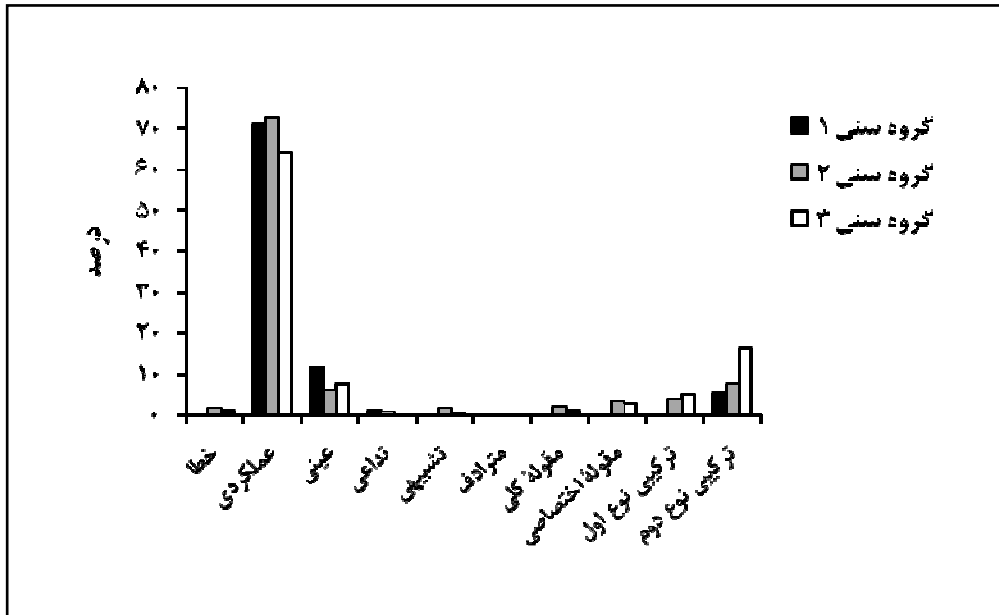
در اجرای تکلیف، ابتدا برای آماده‌سازی ذهنی کودک، کلیپ عروسکی به کودک نشان داده می‌شد. در این کلیپ، محقق با استفاده از پاپت، انواع مختلف تعریف برای واژه پرتقال را به کودک ارائه می‌داد. سپس از کودک خواسته می‌شد تا مانند عروسک پاپت، هر واژه‌ای که از او پرسیده می‌شود را تعریف کند. در مورد هر واژه ارائه شده، آزمونگر می‌پرسید: معنای واژه چیست؟ برای مثال «سیب چیه؟»، هر بار اجرای تکلیف، به‌طور معمول ۱۵ دقیقه طول می‌کشید. بعد از اتمام تکلیف، تعریف‌های ضبط شده کودک یادداشت می‌شد و هر واژه مطابق با شیوه نمره‌دهی محتوا مورد بررسی قرار گرفته و نمره به آن تعلق می‌گرفت. از بین تعریف‌های موجود برای هر واژه، به بهترین پاسخ ارائه شده نمره تعلق می‌گرفت. سیستم نمره‌گذاری این تکلیف شامل یک طیف ۶ نمره‌ای است که مطابق با آنچه آزمودنی در محتوای تعریف خود به‌کار برد، از صفر تا پنج تغییر می‌کند. کم‌ترین نمره متعلق به پاسخ‌های خطا است که صفر و بیش‌ترین نمره متعلق به پاسخ‌های سطح بالاست که پنج است. بنابر این حداکثر نمره‌ای که هر آزمودنی به ازاء تعریف ۱۴ واژه می‌تواند به‌دست بیاورد ۷۰ نمره و حداقل آن صفر است. از آنجایی که تعداد واژه‌های تکلیف ۱۴ واژه بوده و شرکت‌کنندگان از هر جنس و هر گروه سنی ۱۸ نفر بودند، به استثنای تعداد پسران شرکت‌کننده در گروه سنی دوم که ۱۷ نفر بودند، بنابراین در مجموع در هر رده سنی ۴۹۰ یا ۵۰۴ پاسخ داشتیم. برای محاسبه درصد انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی، مجموع هر یک از انواع پاسخ‌ها را بر کل تعداد پاسخ‌ها (۵۰۴ یا ۴۹۰) تقسیم و در عدد ۱۰۰ ضرب می‌شد. سپس با استفاده از

نورولوژیک، بیماری‌های شدید جسمانی که منجر به کاهش تعاملات کودک با دیگران شود، تأخیر در رشد روانی حرکتی، تأخیر در رشد گفتار و زبان و مشکلات عاطفی، روانی داشته باشند.

ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسش‌نامه اطلاعات زمینه‌ای و تکلیف تعریف واژه بود. پرسش‌نامه اطلاعات زمینه‌ای، پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته بود که برای دریافت اطلاعات دموگرافیک و بررسی تمامی معیارهای ورود و خروج کودکان طراحی شد. این پرسش‌نامه به‌همراه فرم رضایت‌نامه کتبی در اختیار والدین کودکانی قرار می‌گرفت که طبق اظهارات مسئولان مهد کودک و مدرسه دارای معیارهای ورود و خروج بودند. برای بررسی معیارهای ورود و خروج، علاوه بر اطلاعات پرسش‌نامه، از پرونده سلامت کودک نیز استفاده می‌شد.

تکلیف تعریف واژه در سال ۲۰۱۱ توسط محمدی و همکاران طراحی شده است. این تکلیف شامل ۱۴ واژه از هفت مقوله وسیله غذاخوری، حیوانات، حمل و نقل، اعضاء بدن، شغل و سمت، میوه و مکان بود. واژه‌های این تکلیف شامل قاشق، لیوان، کلاغ، اسب، قطار، هواپیما، دست، پا، معلم، دکتر، سیب، انار، مدرسه و مسجد بود. این تکلیف برای مقاطع اول تا سوم ابتدایی ساخته شده است و اعتبار این تکلیف در جنبه محتوایی از طریق محاسبه همبستگی نمرات دو ارزشیاب مستقل (Interjudge agreement) به‌دست آمده است. برای جنبه محتوایی در اجرای اول، پایایی ۷۱ درصد و در اجرای دوم پایایی ۸۲ درصد به‌دست آمده است (۹). شیوه امتیازبندی این تکلیف از مطالعه Marinellie و Johnson (۲۰۰۲) اقتباس شده است (۴).

از آنجایی که جامعه هدف پژوهش حاضر شامل کودکان ۴/۵-۷/۵ ساله بود، پایایی این تکلیف در این گروه‌های سنی دوباره مورد بررسی قرار گرفت. در راستای تعیین توانایی کودکان در تعریف واژه‌ها، این تکلیف روی ۱۰ کودک (۶۵-۵۴ ماهه) اجرا شد و مشخص شد که کودکان این رده سنی این واژگان را می‌شناسند و قادر به تعریف آن‌ها هستند. پایایی تکلیف به روش پایایی بین دو ارزیاب (Interrater reliability) به‌دست آمد. از هر رده سنی ۱۰ کودک به‌صورت تصادفی انتخاب شد، با

نمودار ۱- توزیع انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه در کودکان ۴/۵-۷/۵ ساله

همان‌طور که در نمودار ۱ و مشخص است، در تمام گروه‌های سنی، پاسخ عملکردی بیش‌ترین فراوانی را دارد. بعد از آن در گروه سنی اول، پاسخ عینی و در گروه سنی دوم و سوم، پاسخ ترکیبی نوع دوم، بیش‌ترین فراوانی را به‌خود اختصاص داده است. با افزایش سن، درصد استفاده از پاسخ‌های خطا، عینی و عملکردی کاهش یافته و در مقابل درصد استفاده از پاسخ ترکیبی نوع اول و نوع دوم افزایش یافته است. درصد استفاده از مقوله کلی و مقوله اختصاصی در کودکان گروه سنی دوم نسبت به کودکان گروه سنی اول افزایش یافته و در گروه سنی سوم درصد استفاده از این دو پاسخ رو به کاهش گذاشته است. در مقابل درصد استفاده از پاسخ ترکیبی نوع اول و نوع دوم افزایش یافته است. هیچ کدام از شرکت‌کنندگان سه گروه سنی، از پاسخ مترادف استفاده نکرده‌اند و درصد استفاده از پاسخ تداعی و تشبیهی نیز کم‌تر از دو درصد بوده است.

با افزایش سن میزان استفاده از پاسخ خطا ($p=0/002$) و عینی ($p=0/003$) به‌طور معنی‌داری کاهش پیدا کرد و میزان استفاده از پاسخ ترکیبی نوع دوم افزایش معنی‌داری ($p<0/001$)

آزمون کای اسکوئر به بررسی معنی‌داری روند تغییرات در مورد هر یک از پاسخ‌ها پرداخته می‌شد.

برای تحلیل آماری داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۶ در سطح معنی‌داری $p<0/05$ استفاده شد. برای بررسی هنجار بودن متغیرها از آزمون شپروویلک استفاده شد. نتایج نشان داد که متغیرها دارای توزیع هنجار نبودند و از آزمون‌های آماری نا پارامتریک استفاده شد. برای بررسی وجود تفاوت در میانگین نمره جنبه محتوایی در گروه‌های سنی مختلف از آزمون آماری کروسکال والیس استفاده شد و برای مقایسه دو به دو میانگین‌ها از آزمون مقایسه چندگانه استفاده شد.

یافته‌ها

تعریف‌های هر یک از آزمودنی‌ها با یکی از سطوح مربوط به جنبه محتوایی تعریف واژه (پیوست ۱) انطباق داده شد و درصد انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی مشخص شد. در نمودار ۱، توزیع انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه در کودکان ۴/۵ تا ۷/۵ ساله نشان داده شده است.

است که برای واژه پارک ارائه می‌شود. مطابق با نتایج همین پژوهش، ما از کودک پنج ساله انتظار داریم که در تعریف اسم عینی از پاسخ عملکردی استفاده کند اما این پاسخ که «در مدرسه بازی می‌کنیم» عملکرد مدرسه را تعیین نمی‌کند. وجود چنین پاسخی نشان‌دهنده این است که کودک هنوز از عملکرد اصلی مدرسه آگاهی ندارد و باید دانشش در مورد معنای مدرسه تکمیل شود.

در این مطالعه، همه افراد صرف نظر از سن تمایل زیادی به استفاده از پاسخ عملکردی نشان دادند. البته با افزایش سن میزان استفاده از پاسخ عملکردی و عینی کمتر شده است. با وجود چنین کاهشی باز هم در گروه سنی دوم و سوم بیش‌تر پاسخ‌ها از نوع عملکردی بود و کاهش استفاده از پاسخ عملکردی معنی‌دار نبود. کاهش استفاده از پاسخ عملکردی و عینی با توجه به روند رشد معنای کلمه قابل پیش‌بینی است. طبق روند رشد و دیدگاه Vygotsky (۱۹۷۸) انتظار می‌رود با رشد پیش‌تر، آگاهی کودکان از معنای کلمات بهبود یابد و کودک فراتر از ویژگی‌های عینی و عملکردی واژه، کلمه را وارد نظامی از تقابل‌ها کند، هر واژه را در طبقه‌ای قرار دهد و تعریف‌هایی را ارائه دهد که شامل نام طبقه واژه مورد سؤال شوند (۱۲ و ۱۳). افزایش استفاده از مقوله اختصاصی و مقوله کلی در گروه کودکان پیش‌دبستانی (گروه سنی دوم) هم به همین علت است. درصد استفاده از این دو پاسخ هم با افزایش سن، کاهش می‌یابد. به نظر می‌رسد تعریف‌های مقوله کلی و مقوله اختصاصی در سنین بالاتر، تبدیل به پاسخ‌های ترکیبی نوع اول و دوم شده‌اند. ارائه تعریف‌ها نیازمند تمرین روی فرم مطلوب است تا به روانی و ثبات برسد (۱۳) و آموزش رسمی و مدرسه، فرصت مناسبی برای این تمرین فراهم می‌کند. چه بسا مدرسه نیز به کودکان کمک کرده باشد تا از تعریف ترکیبی نوع اول و دوم بیش‌تر استفاده کنند.

آن چه در سال‌های اولیه به کودکان در کشف محیطشان کمک می‌کند، دست‌ورزی اشیاء و بررسی کاربرد آنهاست. بنابراین، عملکرد، اصلی‌ترین مختصه اشیا در سال‌های اولیه است و نقش مهم‌تری از مختصه‌های زبانی در شکل‌گیری مفاهیم

داشت. در مورد سایر پاسخ‌ها هر چند تغییراتی وجود داشت اما معنی‌دار نبودند.

نتایج پژوهش نشان داد که بین نمره جنبه محتوایی در سه گروه سنی تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($p=0/001$)، به گونه‌ای که با افزایش سن میانگین نمره جنبه محتوایی تعریف واژه افزایش یافته است. برای بررسی اینکه دقیقاً تفاوت نمره جنبه محتوایی در کدام یک از گروه‌های سنی معنی‌دار است، از شیوه مقایسه‌های چندگانه استفاده شد. نتایج آزمون تکمیلی در مقایسه میانگین نمره جنبه محتوایی بین گروه‌های سه‌گانه نشان داد که در سطح معنی‌داری ($p=0/05$) میانگین جنبه محتوایی تعریف واژه فقط در گروه سنی اول و دوم و گروه سنی اول و سوم اختلاف معنی‌داری دارد ($p<0/05$) اما بین دو گروه سنی دوم و سوم، اختلاف میانگین نمره جنبه محتوایی تعریف واژه معنی‌دار نیست.

بحث

در بررسی درصد انواع پاسخ‌های جنبه محتوایی تعریف واژه می‌توان گفت با افزایش سن درصد استفاده از پاسخ خطا کاهش یافته است. ارائه پاسخ خطا شاید نشان‌دهنده این است که کودک هنوز در حال گذراندن روند تنظیم و تکمیل فرایند دستیابی به تعریفی از واژه (mapping slow) است و دانش او از واژه هنوز کامل نشده است. این روند، طولانی است که در آن کودک به‌طور دائم در حال فرضیه‌سازی درباره معنای واژه جدید است. در این روند، فرد همیشه در حال اصلاح و به‌روز کردن بازنمایی‌های معنایی و مفاهیم مرتبط با آن واژه است تا زمانی که دانش کاملی از واژه کسب شود (۱۱). با افزایش سن، میزان استفاده از پاسخ خطا کاهش معنی‌داری پیدا کرده است و این کاهش می‌تواند نشان‌دهنده این باشد که دانش کودکان در مورد معنای واژگان کامل‌تر شده است. برای مثال زمانی که کودک در تعریف واژه هیچ پاسخی ارائه ندهد، می‌تواند نشان‌دهنده این باشد که کودک دانش کاملی در مورد معنای واژه ندارد. هنگامی که کودک در تعریف واژه پاسخ نادرست می‌دهد، برای مثال، در تعریف مدرسه می‌گوید: «در مدرسه بازی می‌کنیم»، این پاسخ مشابه تعریفی

کودک دارد (۱۴). احتمالاً به علت همین اهمیت مختصه عملکرد در شکل‌گیری مفاهیم است که کاهش استفاده از پاسخ عملکردی در طی روند رشد معنی‌دار نبوده است و در هر رده سنی کودکان باز هم تمایل به استفاده از پاسخ عملکردی داشته‌اند. دلیل استفاده نکردن کودکان از پاسخ مترادف، احتمالاً مربوط به واژه‌های آزمون است که همگی عینی بوده‌اند. چون برای اکثر واژه‌های عینی نمی‌توان مترادفی در نظر گرفت.

به نظر می‌رسد علت معنی‌دار نبودن تغییرات در میزان استفاده از پاسخ‌های عملکردی، تداعی، تشبیهی، مترادف، مقوله کلی، مقوله اختصاصی و ترکیبی نوع اول این باشد که تعریف واژه به‌کندی رشد می‌کند و در رده‌های سنی نزدیک به هم انتظار تفاوت معنی‌دار را نداریم (۵). با انجام پژوهش‌هایی در رده‌های سنی بالاتر احتمالاً شاهد تغییرات معنی‌داری خواهیم بود.

افزایش در میانگین نمره جنبه محتوایی به این معناست که کودکان به‌میزان بیشتری از تعریف‌های با کیفیت بالاتر (تعریف‌هایی که طبق پیوست ۱ نمرات بالاتری می‌گیرند)، استفاده می‌کنند. این افزایش، از یک سو به علت تغییراتی است که در روند رشد، در سازماندهی واژگان در واژگان ذهنی رخ داده است، به این معنا که فرد به سیستم مفهومی که به صورت سلسله مراتبی سازمان‌دهی شده، رسیده است و انتظار می‌رود که میزان استفاده از مقوله اختصاصی در تعریف‌های او افزایش یابد. طی روند رشد، کودک به سلسله مراتبی برای مفاهیم دسترسی پیدا می‌کند که به اصطلاح Vygotsky (۱۹۷۸) دارای درازای معینی است، به این معنا که حرکت در آن از سطوح مقدماتی به سطوح پیچیده‌تر رخ می‌دهد. این سلسله مراتب پهنای معینی نیز دارد، زیرا هم شامل مواد مبتنی بر خواص ملموس و هم مواردی مثل نام طبقه یا مقوله فراگیر می‌شود که کودک هیچ‌وقت آن‌ها را تجربه نکرده است. برای مثال در این سلسله مراتب برای واژه اسب هم ویژگی‌های ملموس از جمله سریع دویدن، داشتن یال و غیره وجود دارد، هم نام طبقه واژه یا حیوان قرار دارد و هم مقوله فراگیر جانوران قرار دارد (۲). در هنگام تعریف واژه کودک می‌تواند در این سلسله مراتب از یک سطح به سطح دیگر حرکت کند، اگر کودک برای

تعریف واژه اسب بگوید «سریع می‌دود» سطوح پایین سلسله مراتب را بیان کرده است، در حالی که اگر بگوید اسب حیوان است، به سطوح بالاتری از این سلسله مراتب رسیده است. از سوی دیگر آگاهی فرازبانی کودک نیز بهبود پیدا کرده است و ورود به مدرسه این امکان را برای او فراهم کرده است تا روی شکل مطلوب تعریف واژه تمرین کند، بنابراین او می‌تواند از ساختارهای زبانی مناسب برای بیان محتوای معنایی خود استفاده کند (۱۳). همچنین با افزایش سن، کودک به این آگاهی می‌رسد که طبقات به‌طور معمول در تعریف‌ها مطرح می‌شوند و او نیز باید در تعریف‌هایش طبقات را بیان کند (۱۵)

نتایج مطرح شده با نتایج مطالعات صورت گرفته در زمینه تعریف واژه در زبان‌های مختلف تطابق دارد. از جمله To و همکاران (۲۰۱۳) روند رشد تعریف اسامی عینی را در کودکان چینی بررسی کردند. نتایج نشان داد که پیش‌دبستانی‌ها تمایل دارند که بیشتر، مشخصات عینی و عملکردی را در تعریف‌هایشان بیان کنند. در سن هفت سالگی تعریف‌ها به‌گونه‌ای است که ماهیت سلسله مراتبی اسامی را نشان می‌دهد. در واقع استفاده از نام طبقات در این سن شروع می‌شود. در سن ۹ سالگی درصد بیشتری از تعریف‌ها شامل نام طبقه می‌شوند و در سن ۱۱ سالگی است که تعریف‌ها کاملاً مشابه بزرگسالان می‌شود (۷).

تعریف واژه به‌کندی رشد می‌کند، به‌گونه‌ای که معمولاً انتظار می‌رود بین دو رده سنی نزدیک به هم تفاوتی وجود نداشته باشد (۵). بنابراین باید نمره جنبه محتوایی در بین کودکان مهد کودکی و پیش‌دبستانی‌ها و کودکان پیش‌دبستانی با کودکان مقطع اول دبستان تفاوت معنی‌داری نداشته باشد. علت اینکه بین کودکان مهد کودکی و پیش‌دبستانی این تفاوت معنی‌دار بوده است، می‌تواند ناشی از آموزش‌هایی باشد که کودکان در مقطع پیش‌دبستانی می‌بینند و در این مقطع بر طبقه‌بندی واژگانی آن‌ها کار می‌شود. از سوی دیگر ممکن است والدین کودکان پیش‌دبستانی نیز در راستای آموزش‌های پیش‌دبستانی، بیان طبقه واژه‌های مختلف را به کودکان‌شان آموزش داده باشند.

با توجه به محدودیت زمانی که در این پژوهش وجود

نتایج دیدگاه Vygotsky (۱۹۷۸) در مورد روند رشد معنای کلمات را تأیید می‌کند.

از آن جایی که در مورد تغییراتی که طی روند رشد در زبان فارسی در این تکلیف اتفاق می‌افتد، هیچ اطلاعاتی در دست نیست و آزمون استاندارد در این زمینه در زبان فارسی موجود نیست، می‌توان تا زمان ساخت آزمون و به‌دست آوردن نمرات استاندارد، از نتایج این پژوهش به‌عنوان یک بررسی ابتدایی جهت ارزیابی تعریف واژه کودکان دچار مشکلات زبانی و ارائه راهکارهای آموزشی و درمانی به این کودکان استفاده کرد.

سپاسگزاری

این مقاله از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته گفتاردرمانی استخراج شده است و به‌عنوان طرح تحقیقاتی شماره ۱۱۱۷ توسط معاونت پژوهشی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تصویب شده است؛ از این رو از معاون محترم پژوهش و نیز از جناب آقای دکتر مهدی دستجردی کاظمی به‌دلیل راهنمایی‌های ارزشمندشان و سرکار خانم معصومه باسی به‌جهت کمک شایان در انجام پایایی تکلیف مورد استفاده در این پژوهش کمال قدرانی و تشکر را داریم. از همه کودکان و والدین‌شان که ما را در به ثمر رساندن این پژوهش یاری کردند، سپاسگزاریم.

داشت، تعریف واژه کودکان ۷/۵ ساله به بالاتر مورد بررسی قرار نگرفت. از آنجایی که نتایج تحقیقات دیگر نشان داده است که کودکان در سن ۱۱ سالگی می‌توانند تعریف‌های مشابه بزرگسالان را بسازند، بنابراین لازم است در آینده مطالعاتی صورت گیرد که تعریف واژه کودکان رده سنی ۱۲-۴ سال را مورد بررسی قرار دهد. محدودیت دیگر موجود در این پژوهش واژه‌های تکلیف تعریف واژه بود که فقط شامل اسامی عینی می‌شد. پیشنهاد می‌شود تعریف واژه کودکان در طبقات واژگانی دیگر از جمله اسامی انتزاعی، افعال و صفات مورد بررسی قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که روند رشد تعریف واژه به‌کندی پیش می‌رود. با افزایش سن، به‌تدریج میزان استفاده از پاسخ‌های خطا و عینی و عملکردی کاهش می‌یابد، هر چند که باز هم بیش‌ترین پاسخ مورد استفاده در همه رده‌های سنی پاسخ عملکردی است و در مقابل درصد استفاده از پاسخ ترکیبی نوع دوم که شامل نام طبقه واژه مورد سؤال می‌شود افزایش یابد. به‌نظر می‌رسد ورود به مدرسه و آموزش رسمی یکی از عوامل اثرگذار در افزایش استفاده از پاسخ‌های ترکیبی نوع دوم باشد. این روند رشد در این رده سنی متوقف نمی‌شود و انتظار می‌رود که این روند برای اسامی عینی تا سن دوازده سالگی ادامه داشته باشد. این

REFERENCES

1. Astell AJ, Harley TA. Accessing semantic knowledge in dementia: evidence from a word definition task. *Brain Lang.* 2002;82(3):312-26.
2. Luria AR. *Language and cognition*. 1st ed. New York: Wiley; 1982.
3. Marinellie SA, Johnson CJ. Adjective definitions and the influence of word frequency. *J Speech Lang Hear Res.* 2003;46(5):1061-76.
4. Marinellie SA, Johnson CJ. Definitional skill in school-age children with specific language impairment. *J Commun Disord.* 2002;35(3):241-59.
5. Nippold MA. School-age children and adolescents: norms for word definition. *Lang Speech Hear Serv Sch.* 1995;26(4):320-5.
6. Skwarchuk SL, Anglin JM. Expression of superordinates in children's word definitions. *J Educ Psychol.* 1997;89(2):298-308.
7. To CK, Stokes S, Man Y, T'sou B. An analysis of noun definition in Cantonese. *Lang Speech.* 2013;56(Pt 1):105-24.
8. Kikas E. The development of word definitions

- in children. *J Russ East Eur Psychol*. 1993;31(2):40-54.
9. Mohammadi M, Nilipoor R, Shirazi TS, Rahgozar M. Semantic Differences of definitional skills between persian speaking children with specific language impairment and normal language developing children. *Journal of Rehabilitation*. 2011;12(2):48-55. Persian.
 10. Firouzabadi SA, Imani Jajarmi H. Social capital and socio-economic development in Tehran's 22 municipal districts. *Soc Welfare*. 2007;6(23):197-224.
 11. Chan YL, Marinellie SA. Definitions of idioms in preadolescents, adolescents, and adults. *J Psycholinguist Res*. 2008;37(1):1-20.
 12. Benelli B, Belacchi C, Gini G, Lucangeli D. 'To define means to say what you know about things': the development of definitional skills as metalinguistic acquisition. *J Child Lang*. 2006;33(1):71-97.
 13. Snow CE. The development of definitional skill. *J Child Lang*. 1990;17(3):697-710.
 14. Nelson K. Concept, word, and sentence: Interrelations in acquisition and development. *Psychol Rev*. 1974;81(4):267-85.
 15. Marinellie SA. The content of children's definitions: the oral-written distinction. *Child Lang Teach Ther*. 2009;25(1):89-102.

پیوست ۱- طبقه‌بندی پاسخ‌ها و نمرات مربوط به جنبه محتوایی تعریف واژه (۹)

ردیف	انواع پاسخ‌ها	نمره	مثال
۱	خطا (تعریف نادرست، بدون پاسخ، ایما و اشاره کردن)	۰	اسب چیه؟: مثل اسب مداد چیه؟: نشان دادن حالت نوشتن
۲	عملکردی (بیان عملکرد یا چگونگی استفاده از شیء)	۱	کتاب چیه؟: آن را می‌خوانیم. اسب چیه؟: سریع می‌دود.
۳	عینی (بیان اجزاء، رنگ، شکل، مکان و ...)	۱	سیب چیه؟: قرمز و گرد است. بچه چیه؟: کوچولو
۴	تداعی	۱	مداد چیه؟: کاغذ
۵	تشبیهی (قیاس معنایی)	۲	اسب چیه؟: مثل گاو قطار چیه؟: مثل ماشین
۶	مقوله کلی	۲	قطار چیه؟: یک نوع ماشین
۷	مقوله اختصاصی	۳	اسب چیه؟: یک حیوان است. سیب چیه؟: یک میوه است.
۸	مترادف	۳	کتاب چیه؟: نوشته
۹	ترکیبی نوع اول (هر ترکیبی از عملکردی، عینی، تشبیهی، تداعی و مقوله کلی)	۴	سیب چیه؟: یک نوع خوراکیه که رنگ آن قرمز است.
۱۰	ترکیبی نوع ۲ (نام بردن نام مقوله خاص یا نام مترادف به همراه حداقل یک مختصه دیگر)	۵	قطار چیه؟: یک وسیله حمل و نقل است و روی ریل‌ها حرکت می‌کند. کتاب چیه؟: نوشته‌ای است که اطلاعات زیادی دارد.

Research Article

Review and comparison of content growth in word definition of Persian speaking children with 4.5 to 7.5 years of age

Maryam Malekian¹, Tahereh Sima Shirazi¹, Talieh Zarifian¹, Pouria Rezasoltani²

¹- Department of Speech therapy, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

²- Department of statistics, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

Received: 5 November 2013, accepted: 30 December 2013

Abstract

Background and Aim: Word definition is one of the complicated language skills that require education and linguistic awareness. In this study, comparison was made in word definition ability of children between ages of 4.5 to 7.5 years.

Methods: This study was cross-sectional and descriptive-analytical in nature. Participants included 107 girls and boys who were in age group 1 (54-65 months), age group 2 (66-77 months), and age group 3 (78-90 months). They were selected by multistage sampling method and recruited from nurseries and primary schools in 1, 7, and 17 municipal districts of Tehran. Word definition task was performed on each subject. The reliability was assessed by two independent values and the validity was determined by the content. Kruskal-Wallis and Mann-Whitney U statistical methods were used for analysis.

Results: Mean score of the content in word definition was significantly increased by age ($p=0.001$). In the second and third age groups there was no significant difference in the content of word definition. The most response that used in all ages was the functional response. With increasing age, error rate ($p=0.002$) and identical ($p=0.003$) responses significantly decreased; however, percentage use of combination II ($p<0.001$) responses significantly increased.

Conclusion: By increasing age, quality of definitions in terms of content is improved and definitions change from functional and concrete responses to combination II definitions.

Keywords: Development, word definition, children, Persian language

Please cite this paper as: Malekian M, Shirazi TS, Zarifian T, Rezasoltani P. Review and comparison of content growth in word definition of Persian speaking children with 4.5 to 7.5 years of age. *Audiol.* 2014;23(4):21-30. Persian.

Corresponding author: Department of Speech therapy, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Daneshjoo Blvd., Evin, Tehran, 1985713834, Iran. Tel: 009821-22180043, E-mail: sm_shirazi@yahoo.com